

NAGY Sándor István

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar
Idegen Nyelvi Lektorátus
Budapest
nsi@caesar.elte.hu

MŰFORDÍTÓK – A NYELVI, KULTURÁLIS ÉS NEMZETI IDENTITÁSTUDAT NAGYMESTEREI

Literary Translators – The Great Masters of Lingual,
Cultural and National Identity

Književni prevodioci – velemajstori jezičke,
kulturalne i nacionalne svesti o identitetu

Dolgozatom bevezetőjében ismertetem a *Magyar műfordítói lexikon (1945–2010)*-hoz kapcsolódó kutatómunka eddigi eredményeit. A lexikon megírásának munkálatai 2011-ben kezdődtek Papp Andrea és Vihar Judit vezetésével, melynek munkálataiban mint a határon túli műfordítók adatainak összegyűjtésével megbízott szerkesztő folytatok kutatómunkát. Mivel korábban már bemutattam a délvidéki fordítók addigi adatait, most ismertetem a további kutatások során feldolgozott adatokat. A vizsgált adatbázis elsősorban az újvidéki Magyar Tanszéktől kapott anyagok, illetve Csáky S. Piroska *A jugoszláviai magyar könyv 1945–1970* című művének adatait tartalmazza. Ismertetem a vizsgált időszak egyik legjelentősebb írójának, műfordítójának, irodalmi élet szervezőjének, Csuka Zoltánnak a műfordítói munkásságát. Bemutatom a Gion Nándor Műfordítói Díj 2013-as és 2014-es eredményeit. *Kulcsszavak:* magyar műfordítás, lexikon, Csuka Zoltán, Gion Nándor Műfordítói Díj.

*„De ezek az Orpheusok nem egy nyelven énekelnek,
s az elbűvölt menetben most ott vonul gyakran a többi költő is,
a mindenféle nyelvet értő állatokkal, fákkal, sziklával
s nimfákkal versenyt füelve, érteni akarják az énekes nyelvét,
mely más, mint az övék. S nemcsak érteni akarják, a hallott dallamra énekelni
szeretnék a csábító szöveget a maguk nyelvén” (Radnóti 1943, 165).*

Az irodalmi fordítás és a fordított művek értelmezésének hagyománya az irodalom(értés) hagyományának fontos, konstitutív része. „Műfordítás: idegen

nyelvű szépirodalmi műveknek tartalmi és formai hűségre törekvő tolmácsolása a fordító anyanyelvére [...]. A műfordítás szigorú értelemben csak akkor alakulhatott ki, amikor a művészi irodalom határai már világosan kirajzolódtak, és az eredetiség, valamint a szerzői jog követelményei érvényesültek – vagyis nagyjából a XVIII. sz. végétől fogva” (Bárdos et al. 1999, 306). A XX. század második fele az az időszak, melynek fordítói teljesítményei és a fordítás kapcsán felmerülő elméleti felvetései és állásfoglalásai döntően befolyásolták a XX. századi fordításirodalmat, és a mai napig meghatározzák egyrészt az irodalmi fordítás koncepcióját, másrészt – túlzás nélkül mondhatjuk – szinte a magyar irodalom egészét. Ez egyszerre köszönhető a fordításra választott művek és a fordítások jelentőségének, ez utóbbi tekintetében annak, hogy a kritika nyolcvan éven keresztül ezeket a műveket tekintette az éppen az említett szerzők által létrehozott elméleti igény (formailag és tartalmilag hű fordítás) mintaértékű megvalósulásainak.

Nincs ez másképpen a határon túli magyar nyelvű fordításirodalommal sem.

Az Újvidéki Egyetem Magyar Tanszékének tavalyi konferenciáján „adtam hírrül” azt, hogy Papp Andrea, Vihar Judit és jómagam szerkesztésében Budapesten elkezdünk dolgozni a magyar műfordító-irodalom egyik legfontosabb adattárán, a *Magyar műfordítói lexikon (1945–2010)*-on. Néhány szót a magyar műfordítói lexikonról. Mikor a szerkesztők elkezdték az adatgyűjtést, az volt az eredeti elképzelés, hogy a lexikon valamennyi kor magyar műfordítóiról tartalmazzon adatokat. Pár hét után a szerkesztők rájöttek, hogy ez akkora adatbázis lenne (több tízezer név), melyet egy emberöltő alatt nem lehet összegyűjteni. Szükséges volt leszűkíteni a kutatási területet egy olyan korszakra, melyet pár év alatt megfelelően lehet kidolgozni és kiadni. A végleges döntés az lett, hogy először az 1945. január 1-je és 2010. december 31-e között magyar nyelven kiadott műfordítások szerzőiről készül kiadvány. Az eddig elkészült anyag alapján a kiadvány legalább 10 000 szócikket fog tartalmazni. A lexikon elkészítését három év alatt szeretnék megvalósítani a szerkesztők. Fontos megjegyezni, hogy bármely földrészen megjelent magyar műfordítót szerepeltetni kívánjuk könyvünkben. A lexikon mint műfajteremtő egy hosszabb bevezető tanulmányt fog tartalmazni, amely vázolja a műfaj magyar és nemzetközi elméleti hátterét, illetve bemutatja a legfontosabb korszakokat. Egy szócikk a következő adatokat tartalmazza: név, születési adatok (év, helység), életrajzi adatok, egyesületi tagságok, milyen nyelvből fordított, fordítások kiadási adatai (szerző, magyar cím, kiadó neve, kiadási év). Nagyon fontosnak tartjuk a külföldi magyar nyelvű fordítók adatainak összegyűjtését. Több ország magyar kiadója járult hozzá a külföldi irodalmak magyar nyelvű megismeréséhez.

A vizsgált időszak szerbiai adatai, sajnos, nincsenek teljesen feldolgozva a jugoszláviai irodalmi kiadványokban. A *Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon* bevezetőjében ezt olvashatjuk: „Külön gondot jelent a fordítók kérdése. Róluk a legtöbb lexikon megfélekedzik, talán kényelmi okokból, talán mert a célként kitűzött teljesség elve velük kapcsolatban legkevésbé érvényesíthető. [...] Személyek vonatkozásában a fordítók esetében voltam a legigazságtalanabb, amikor teljes mértékben mellőztem a magyar fordítókat, akiket felkutatni, adataikat a zsinórmértékül használt séma szerint szinte lehetetlen (nem néhányukat, hanem mindet, mert itt is a teljesség elve a meghatározó!), ill. amikor úgy döntöttem, hogy csak a Bazsalikom Műfordítói Díjban részesült, magyarra fordítók életét, munkásságát tárgyalom külön szócikkben. (Egy későbbi kiadásnak ezeket a – szükségszerű, tudatos – mulasztásokat esetleg pótolnia kellene.)” (Gerold 2001, VIII.) Ismereteim szerint a nemskára nyomdába kerülő második kiadás sem fog részletesebb adatokat tartalmazni. Ebben a kötetben a következő műfordítók adatait találhatjuk meg: Ács Károly, Balázs Attila, Bata János, Bági (Konc) Zsuzsa, Bence Utrosa Gabriella, Bencz Mihály, Bodrits István, Bogdánfi Sándor, Borbély János, Bozsik Péter, Böndör Pál, Brájjer Lajos, Brasnyó István, Burkus Valéria, Czako Tibor, Czimmer Anna, Csuka Zoltán, Dávid András, Debreczeni József, Dudás Kálmán, Fehér Ferenc, Fehér Kálmán, Fenyvesi Ottó, Fülöp Gábor, Gál László, Géber László, Harmath Károly, Hock Rezső, Hornyik György, Illés Sándor, Jung Károly, Kenyeres Kovács Márta, Kolozsi Tibor, Kontra Ferenc, Koósz (Krausz) László, Kopeczky László, Lukáts Márta, Majtényi Mihály, Pap József, Pintér Lajos, Radics Viktória, Rajslí Emese, Stadler Aurél, B. Szabó György, Senteleky Kornél, Szilágyi Károly, Szűcs Imre, Tolnai Ottó, Varga József, Vukovics Géza.

Az erdélyi könyvtárállomány feldolgozása során is találtam olyan műfordítói adatokat, melyek nem szerepelnek a lexikonban:

Fordító neve	Milyen nyelvből	Kitől	Cím	Kiadó, év
Argyelán Erzsébet	szerb	Gabro Vidović	A psunji futár	Forum, Újv., 1967
Dancsó Jenő	német	I. Grimm, W. Grimm	A békakirályfi	Forum, Újv., 1966
Dancsó Jenő	német	I. Grimm, W. Grimm	Jancsi és Juliska	Forum, Újv., 1966
Dancsó Jenő	német	I. Grimm, W. Grimm	A muzsikusok	Forum, Újv., 1966
Dancsó Jenő	német	I. Grimm, W. Grimm	Szerencsés Jankó	Forum, Újv., 1966
Dancsó Jenő	német	I. Grimm, W. Grimm	Csipkerózsika	Forum, Újv., 1966
Dancsó Jenő	német	I. Grimm, W. Grimm	Hamupipőke	Forum, Újv., 1966

A tavalyi konferencián kaptunk egy nagyon részletes, profi módon összeállított kiadványcsomagot, amelynek feldolgozása folyamatban van. Hózsa Évától és Horváth Futó Hargitától kaptam egy fordítói listát: Garay Béla, Herceg János, Pataki László, Sinkó Irma, Szűcs Imre, Vajda Tibor, Vujičić D. Stojan. Néhány név, amelyek a többi irodalomtörténeti forrásokban szerepelnek (Csáky 1973): Pap József, Tolnai Ottó, Török Csaba. Egyre inkább kirajzolódik egy körülbelül százfős műfordítói névlista a vizsgált időszakban. Az első kutatások alapján a legnagyobb munka a kiadások adatainak összegyűjtése kapcsán merül fel.

Két aktualitása is van, hogy miért szükséges a lexikon adatainak az összegyűjtése.

2014. június 4-én, nyolcvanegy éves korában elhunyt *Borbély János* műfordító, szerkesztő. 1933. július 3-án született Újvidéken, ahol tanári képesítést szerzett. 1957-től nyugdíjba vonulásáig, tehát 1991-ig, az Újvidéki Rádiónál dolgozott, előbb bemondóként, majd újságíróként és irodalmi szerkesztőként. Utána Magyarországra költözött, és ott alkotott. Első műfordításai az 1950-es években jelentek meg. Többek között Danilo Kiš és Aleksandar Tišma műveit ültette át magyar nyelvre. Százon fölül van azoknak a délszláv íróknak a száma, akiknek a műveiből nemcsak az Újvidéki Rádió, hanem a hazai, vajdasági és külföldi magyar nyelvű lapok és folyóiratok számára fordított. Borbély János számos elismerést és díjat kapott, például több ízben Bazsalikom Műfordítói Díjat, vagy a Szerbiai Íróegyesület közös díját az év legjobb fordításáért.¹

A fordítók adatainak összegyűjtése komplex kutatómunka eredménye. A délvidéki irodalmi élet meghatározó személyiségei közé tartozott már a két világháború közötti időszakától *Csuka Zoltán* (Zichyfalva, 1901–Érd, 1984). József Attila-díjas költő, műfordító, irodalomszervező, Érd város első díszpolgára volt. Azt vallotta: „Nem szerethetem saját népemet, ha a vele egy égbolt alatt élő többi népet nem szeretem.” Hitte, a vajdasági magyar irodalomnak van mondanivalója a magyarság és az emberiség számára, ezért vállalkozott arra, hogy tevékenyen részt vegyen a vajdasági magyar irodalom megteremtésében. A bánáti Zichyfalván született, Szabadkán járt gimnáziumba, végül Pécssett érettségizett, ahol már lapalapítással próbálkozott. Első verseskötetét is ebben a városban adták ki. 1921-ben visszatért Újvidékre, és 12 esztendeig itt is maradt, ez alatt az idő alatt teremtődött meg közreműködésével a vajdasági magyar irodalom. 1922-ben *Út* címmel irodalmi lapot indított, de a későbbiekben jelentős része volt a *Vajdasági Írás*, a *Reggeli Ujság*, a *Kalangya* és más

¹ http://www.rtv.rs/hu/kr%C3%B3nika/elhunyt-borb%C3%A9ly-j%C3%A1nos-m%C5%B1ford%C3%ADt%C3%B3-szerkeszt%C5%91_492886.html

lapok megjelenésében is. Irodalomszervezői munkája közben azonban nem fordított háttér a költészetnek sem. 1933-ban költözött Érdszigetre, ahol tovább folytatta megkezdett tevékenységét. Megindította a *Láthatár* című lapot, mely „[a]z összes magyar nyelvterületek irodalmi életének figyelője” kívánt lenni. Magyar–jugoszláv közös irodalmi–zenés esteket rendezett. Egyre többet fordított, ezt a munkát tekintette élete egyik fő feladatának. 1945-től szerb, horvát, szlovén regényeket fordított. Még ebben az évben az *Új Dunántúl* felelős szerkesztője lett. 1946-tól a Magyar–Jugoszláv Társaság ügyvezető titkára. 1950-ben koholt vádak alapján 15 évre ítélték, de 1955-ben rehabilitálták.

Ha megnézzük adatait a Wikipedián, három fordítása jelenik meg²: Ivo Andrić: Híd a Drinán, Miroslav Krleža: Zászlók; Éjtszakának virrasztója; Simo Matavulj: Fráter Barnabás.

Ennél részletesebb adatokat tartalmaz a *Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon: Műford.* Todor Manojlović, A centrifugális táncos, Újvidék, 1931; Miloš Crnjanski, Örökös vándorlás, r., Bp., 1941, Újvidék, 1959; Délszláv népballadák, Bp., 1946; Ivan Goran Kovačić, Tömegsír, poéma, uo., 1946; Ivo Andrić, Híd a Drinán, r., uo., 1947; Petar Petrović Njegoš, Hegyek koszorúja, drámai költemény, uo., 1948; Jakov Ignjatović, Respektus Vásza, r., uo., 1948; Bora Stanković, Gúzsbakötött élet, r., uo., 1948 (=Szilaj vér, Újvidék, 1966); A sárkány meg a királyfi, népmesék, Bp., 1955; Ivo Andrić, Vihar a völgy fölött, r., uo., 1956; August Cesarec, Katakombában, elb., uo., 1956; Branko Ćopić, Ismerős a völgy szorosából, elb., uo., 1957; Ivo Andrić, Elátkozott udvar, kistr., uo., 1959; Marin Držić, Dundo Maroje, dr., uo., 1959; Miroslav Krleža, Éjtszakának virrasztója. Petrica Kerempuh balladáái, uo., 1959; A legkisebb császárfi, népmesék, uo., 1960; Simo Matavulj, Fráter Barnabás, r., Újvidék, 1960; Ivan Potrč, Gaztett, r., Bp., 1960; Az aranyhajú királylány, népmesék, uo., 1961; Voranc Prežihov, Földindulás, r., 1961; Branko Ćopić, Áttörés, r., 1962; Vladan Desnica, A tavasz és a halál játéka, r., Újvidék, 1962; Ivo Andrić, Nyuszka, r., Bp., 1963; Miroslav Krleža, Horvát hadisten, elb., uo., 1963; Slobodan Novak, Erős vár, elb., Újvidék, 1964; Stevan Sremac, Papháború, dr., Bp., 1964; Miroslav Krleža, A fekete sas árnyékában, r., uo., 1965; Miroslav Krleža, Versek – Emlékiratok (Ács Károllyal), Bp.–Újvidék, 1965; Miroslav Krleža, Zászlók, r., uo., 1965; Grozdana Olujić, A szerelemre szavazok, kistr., Bp., 1965; Napjaink éneke. A modern jugoszláv költészet antológiája I., II. (többekkel), Újvidék, 1965, 1967; Hamza Humo, Részeg nyár, r., uo., 1968; Ranko Marinković, Küklopsz, r., uo., 1968; Sebzett madár, dr. (Vujicsics Sztojánnal), uo., 1968; Meša Selimović, A dervis és a

²http://hu.wikipedia.org/wiki/Csuka_Zolt%C3%A1n

halál, r., Bp.–Újvidék, 1968; Oskar Davičo, Versek (többekkel), Újvidék, 1969; Miroslav Krleža, Kálvária, dr., Bp., 1970; Grozdana Olujić, Vadhajítás, r., uo., 1970; Derviš Sušić, Ēn, Danilo, r., uo., 1970; Miroslav Krleža, Út a paradicsomban, irodalmi forgatókönyv, uo., 1971; France Prešeren, Szonettkoszorú, Bp.–Muraszombat, 1971; Matej Bor, Átkelt a vándor az atomkoron, v., Bp., 1972; Jakov Ignjatović, Örök vőlegény, r., Bp.–Újvidék, 1972; Meša Selimović, Az erőd és foglya, r., Bp., 1972; Miloš Crnjanski, Čarnojević naplója, kisr., uo., 1973; Jakov Ignjatović, Szerb rapszódia, visszaemlékezések, uo., 1973; Ivo Andrić, A lóportorony, elb., Bp.–Újvidék, 1974; Lángoló vér, partizándalok, Bp.–Muraszombat, 1974; Ivo Andrić, Beszélgetés Goyával, esszé, Bp., 1975; France Prešeren versei (Lator Lászlóval, Tandori Dezsővel), uo., 1975; Adriai tengernek műzsája, v., uo., 1976; Miroslav Krleža, Az ész határán, r., uo., 1976; Jovan Pavlovszki, Sárfészek, r., Újvidék, 1976; Meša Selimović, Ketten a szigeten, r., Bp., 1976; Ivo Andrić, Haragban a világgal, elb., Újvidék, 1979; Miloš Crnjanski, Egy csepp spanyol vér, r., Bp., 1979; Miroslav Krleža, Ezeregy halál, elb. (Dudás Kálmánnal), uo., 1979; Miroslav Krleža, Drámák (Dudás Kálmánnal, Spiró Györggyel), uo., 1980; Tin Ujević, Szelek játékszere, v. (többekkel), Újvidék, 1981; Petar Petrović Njegoš, A mikrokozmosz fénye, bölcséleti költemény, Bp., 1982; Jovan Jovanović Zmaj, Hol megálltam . . . , v. (többekkel), Újvidék, 1983; Paszkal Gilevszki, A dal élete, v. (többekkel), uo., 1985; Slavko Mihalić, Atlantisz, v. (többekkel), uo., 1987 (Gerold 2001, 62–63).

Könyvtári kutatásaim alapján Meša Selimović *A dervis és a halál* című regényének van egy romániai kiadása is, amelyik ugyancsak 1981-ben jelent meg a bukaresti Kriterion Könyvkiadónál. 1970. május 25-én Mladen Leskovac szerb akadémikus tartott a Szerb Maticában Csuka Zoltán hősi vállalkozása címmel előadást, ahol említésre kerül, hogy a fordítótól már addig több mint 80 könyv jelent meg.³ Tehát még kellett kutatni más fordításkötetek után. Erre az egyik legjobb kutatási forrást az antikvarium.hu honlap jelenti, ahol a magyarországi antikváriumokban kapható antikvár könyvek adatainak nagy része megtalálható:

³ adattar.vmmi.org/.../hid_2001_09_09_mladen

Fordító neve	Milyen nyelvből	Kitől	Cím	Kiadó, év
Csuka Zoltán	szerb	Vladimir Nazor	A futár	Szakra, Bp., 1947
	orosz	Ilja Ehrenburg	A teremtés második napja	Új magyar, Bp., 1956
	szerb	Veljko Petrović	Tavaszi temetés	Európa, Bp., 1958
	orosz	Vlagyimir Tyendrjakov	Válóok	Európa, Bp., 1959
	szerb	Andrej Guljaski	Az aranygyapjú	Kossuth, Bp., 1961
	szerb	Andrej Guljaski	Kémelhárítás	Kossuth, Bp., 1962
	bolgár	Georgi Markov	Férfiak	Kossuth, Bp., 1963
	szerb	Ivo Andrić	A vezír elefántja	Magvető, Bp., 1963
	szerb	Ivo Andrić	A Kisasszony/ Nyuszk	Európa, Bp., 1963
	szerb	Ivo Andrić	A Kisasszony/ Nyuszk	Kriterion, Buk., 1975
	orosz	Jevgenyij Anyegin	Költemények	Európa, Bp., 1964
	szerb	Andrej Guljaski	Éjféli kaland	Magvető, Bp., 1964
	szerb	Borisav Stanković	Szilaj vér	Forum, Újv., 1966
	szerb	Dušan Čalić	A hősök is emberek	Kossuth, Bp., 1967
	szerb	Andrej Guljaski	A 07-es ügynök	Kossuth, Bp., 1967
	szerb	Jugana Stojanović	Leonardo da Vinci	Forum, Újv., 1972
	szerb	Drago Grah	A kilencedik mennyország	Kossuth, Bp., 1973
	szerb	Ivo Andrić	Híd a Drinán	Európa, Bp., 1958
	szerb	Ivo Andrić	Híd a Drinán	Európa, Bp., 1973
	szerb	Ivo Andrić	Híd a Drinán	Európa, Bp., 1982
	szerb	Ivo Andrić	Híd a Drinán	Európa, Bp., 1993
	szerb	Ivo Andrić	Híd a Drinán	Magyar Könyvklub, 1999
	szerb	Ivo Andrić	Híd a Drinán	General Press, 2007
	szerb	Vukašin Mićunović	A csetnik vajda	Magvető, Bp., 1971
	szerb	Ahmet Hromadžić	A különös tó titka	Forum, Újv., 1974
	szerb	Dušan Baranin	A bujdosók vára	Móra, Bp., 1975
	szerb	Meša Selimović	Ketten a szigeten	Európa, Bp., 1976

	szerb	Petar Petrović Njegoš	Hegyek koszorúja	Forum, Újv., 1976
	szerb	Petar Petrović Njegoš	Hegyek koszorúja	Forum, Újv., 1978
	szerb	Gustav Krklec	Feketerigó	Európa, Bp., 1977
	szerb	Milorad Janković	Maros menti ének	Európa, Bp., 1977
	szerb	Blazse Koneszki	Markó temploma	Európa, Bp., 1980
	szerb	Stevan Raičković	Kővé vált altatódal	Forum, Újv., 1989
	szerb	Ivo Andrić	Omér pasa	Európa, Bp., 1984
	szerb	Miloš Crnjanski	Ithaka	Forum, Újv., 1989
	szerb	Ivo Andrić	Magyar Musztafa	Terebess, Bp., 1998

És akkor még csak egy szerzővel kapcsolatos munkámról adtam egy rövid ismertetést. Remélem, a délvidéki adatgyűjtési tevékenység egy-két éven belül befejeződik.

A szerb–magyar irodalmi kapcsolatok egy másik aspektusát is kiemelném. Évek óta a szenttamási Gion Nándor Emlékház, illetve a falu önkormányzata műfordítói pályázatot hirdet, melynek célja Gion Nándor mindmáig szerbül nem olvasható elbeszéléseinek vagy novelláinak szerb nyelvre fordítása.⁴ 2013-ban a Történetek egy régi forgópisztolyról ciklusból A félfülű ember című novella fordításával lehetett pályázni. A 2014. évi Gion Nándor Műfordítói Pályázat eredményei: „A Gion Nándor Emlékház és Szenttamás Község által meghirdetett műfordítói pályázatra az idén tizenegy pályamű érkezett. A pályázati kiírás szerint Gion Nándor eddig szerb nyelvre le nem fordított elbeszélései, novellái, naplójegyzetei és regény(részlet)ei közül lehet válogatni. A bírálóbizottság tagjai dr. Draginja Ramadanski, dr. Andrić Edit egyetemi tanárok (Bölcsészettudományi Kar, Újvidék), mgr. Utasi Anikó főiskolai tanár (Óvóképző Főiskola, Újvidék) és Sandra Buljanović főlektor (Filológiai Kar, Belgrád) a következő döntést hozták: 1. O mom ujaku. Jelige: Pilu. Fordító: Zódi Erna (Palics–Norvégia), 2. Počasna paljba za jednog crnog bivola (odlomak). Jelige: Gyöngy. Fordító: Rózsa Piroška (Moravica), 3. Kormorani se još nisu vratili (odlomak). Jelige: Trio. Fordítók: Szarka Elvira (Magyarittabé), Ördög Tivadar (Nagybecskerek), Dušan Bosin (Újvidék) (az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Szerb mint környezetnyelv szakának harmadéves hallgatói), 3. Rafal za crnog bivola (odlomak). Jelige: Random gyerek. Fordító: Váci Zsolt (Nagybecskerek, az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Szerb mint környezetnyelv szakának harmadéves hallgatója).

⁴<http://gionnandoremlkhaz.org/palyazat.html>

Ezek az eredmények, a gazdag kulturális örökség megismerése, ápolása és fejlesztése bizonyítják, hogy a műfordítók – a nyelvi, kulturális és nemzeti identitástudat nagymesterei.”

Sajnálatos ellentmondása azonban a magyar és általában a kelet-európai könyvkiadásnak, hogy míg soha nem látott mennyiségű fordításra van igény, a műfordítók anyagi és erkölcsi megbecsülése oly csekély, hogy már-már kontraszelekcziót idéz elő. Szerencsére mindig vannak olyanok, akikre ráillenek Gyergyai Albert 1952-ben írott sorai: „Az igazi fordító tulajdonképp azért fordít, amiért a vérbeli utazó is útra kel: hogy felfedezzen egy addig még ismeretlen tartományt, hogy új élményt találjon, hogy kitágítsa életét, hogy magát és nyelvközösségét új szellemi kincsekkel gazdagítsa” (Béládi 1986).

Irodalom

- Anonim 2013. Gion Nándor Műfordítói Pályázat <http://gionnandoremlekhaz.org/palyazat.html> (2014. nov. 3.)
- Anonim. 2014. 2014. június 4-én, nyolcvanegy éves korában elhunyt Borbély János műfordító, szerkesztő. http://www.rtv.rs/hu/kr%C3%B3nika/elhunyt-borb%C3%A9ly-j%C3%A1nos-m%C5%B1ford%C3%ADt%C3%B3-szerkeszt%C5%91_492886.html (2014. jún. 20.)
- Bárdos László–Szabó B. István–Vasy Géza. 1999. *Irodalmi fogalmak kisszótára*. Budapest: Korona kiadó.
- Béládi Miklós. 1986. A műfordítás 1945–1975 között. In *A magyar irodalom története. 1945–1975. II./1–2*. Budapest: Akadémiai Kiadó. <http://vmek.niif.hu/02200/02227/html/03/1116.html> (2014. okt. 1.)
- Csáky S. Piroska. 1973. *A jugoszláviai magyar könyv 1945–1970*. Újvidék: Forum.
- Csuka Zoltán https://hu.wikipedia.org/wiki/Csuka_Zolt%C3%A1n (2014. nov. 1.)
- Gerold László. 2001. *Jugoszláviai magyar irodalmi lexikon (1918–2000)*. Újvidék: Forum.
- Leskovac, Mladen. 2001. Csuka Zoltán hősi vállalkozása. *Híd* 65 (9): 998–1003. http://adattar.vmmi.org/cikkek/16884/hid_2001_09_09_mladen.pdf (2014. szept. 2.)
- Radnóti Miklós. 1943. *Orpheus nyomában: Műfordítások kétezer év költőiből*. Budapest: Pharos Kiadó.

LITERARY TRANSLATORS – THE GREAT MASTERS OF LINGUAL, CULTURAL AND NATIONAL IDENTITY

The paper deals with the results of the research work concerning the ‘Hungarian Literary Translation Encyclopaedia 1945–2010’. The work started in 2011; the editors are Andrea Papp, Judit Vihar and myself. Our task is to collect data on Hungarian literary

translators living as ethnic minorities outside Hungary. Last year I presented some of the compiled data on literary translators living in Vojvodina. This year I am presenting some further data gathered from the material provided by the Department of Hungarian Language and Literature and the bibliography compiled by Piroska S. Csáky 'The Yugoslav Hungarian book (1945–1970)'. I also write about a very important writer, translator and organizer of literary life, Zoltán Csuka and the Nándor Gion Literary Translation Award.

Keywords: Hungarian literary translation, encyclopedia, Zoltán Csuka, Nándor Gion, Literary Translation Award.

KNJIŽEVNI PREVODIOCI – VELEMAJSTORI JEZIČKE, KULTURALNE I NACIONALNE SVESTI O IDENTITETU

U radu se prikazuju dosadašnji rezultati istraživačkog rada vezanog za *Mađarski leksikon književnih prevodilaca (1945–2010)*. Aktivnosti usmerene na pisanje leksikona započete su 2011. pod rukovodstvom Andreje Papa i Judite Vihar. Autor se uključio u rad kao urednik, zadužen za prikupljanje podataka književnih prevodilaca sa teritorija izvan granica Mađarske. Na konferenciji *Frazeologija i nauka o prevođenju* Odseka za hungarologiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu 2013. prikazani su do tada poznati podaci o vojvođanskim prevodiocima. Posmatrana baza podataka sadrži pre svega podatke iz dela Piroške Čaki Š. pod naslovom *Jugoslovenska mađarska knjiga, 1945–1970*. Autor ovde prikazuje književnopravidilački rad Zoltana Čuke, jednog od najznačajnijih pisaca, književnih prevodilaca i organizatora književnog života iz posmatranog perioda. Osim toga, autor predstavlja i rezultate konkursa za književnopravidilačku nagradu Nandor Gion za 2013. i 2014. godinu.

Cljučne reči: mađarsko književno prevođenje, leksikon, Zoltan Čuka, književnopravidilačka nagrada Nandor Gion.